

SCHOOTSESTRAAT 50, SCHIJNDEL
BOUWHISTORISCHE VERKENNING MET WAARDESTELLING

DOOR: JOS BERTENS & BOUKJE HAZELEGER

DECEMBER 2016

factor B

WWW.FACTOR-B.NL

+31 (0)6 41552454 | info@factor-b.nl | Torenallee 30-42 | 5617 BD Eindhoven

KvK nr. 60834420 | BTW nr. NL141245487B01 | Rabobank Eindhoven | t.n.v. factor B | rek. nr. NL11 RABO 0304 6741 41

COLOFON

Redactie: Jos Bertens
Teksten: Jos Bertens
Fotografie: Boukje Hazeleger
Tekenswerk: Boukje Hazeleger
Veldwerk: Boukje Hazeleger en Jos Bertens
Copyright: factor B

INHOUD

Voorwoord	pag. 2
Objectgegevens	pag. 3
Inleiding	pag. 4
De verschillende bouwfases in hun historische context	pag. 8
- Hallenhuis	pag. 8
- Langgevelboerderij	pag. 9
- Een moderne boerderij	pag. 10
- Twee onder een kap	pag. 10
- De nostalgische tijd	pag. 11
- Boerderijsplitsing	pag. 12
Beschrijving van het huidige gebouw	pag. 13
- Exterieur	pag. 13
- Interieur	pag. 15
- Schuur	pag. 16
Waardestelling	pag. 17
- Cultuurhistorische waardestelling	pag. 17
- Bouwhistorische waardestelling	pag. 18
- Waarderingstekening	pag. 18
Avies	pag. 21
Tekeningen	pag. 22

VOORWOORD

Als een boerderij verandert van functie of wordt aangepast aan de eisen van de moderne tijd, komt doorgaans een ingrijpende verbouwing om de hoek kijken. Indien de boerderij cultuurhistorische waarde heeft, is het bovendien belangrijk om het gebouw van tevoren nauwkeurig te beschrijven en te documenteren. Men kan dan vastleggen wat waard is om te behouden, wat eventueel gewijzigd kan worden en wat kan worden geamoveerd.

Een bouwhistorische verkenning met waardenstelling is hiertoe het geëigende middel. Aan de hand van documenten uit het verleden, mondelinge overlevering, oude foto's en vooral datgene wat het gebouw zelf nog te vertellen heeft, wordt de boerderij nauwkeurig beschreven, globaal uitgetekend en uitvoerig gedocumenteerd. Hierbij wordt o.a. gebruik gemaakt van oude landmeterskaarten van het kadaster en gegevens van het BHIC in 's-Hertogenbosch.

Architect ir. Boukje Hazeleger heeft het gebouw opgemeten, plattegronden en doorsneden getekend en de gebouwen gefotografeerd voor de documentatie. Hierbij is ook gebruik gemaakt van oude foto's en de tekeningen van voormalige verbouwingen. Jos Bertens heeft de boerderij beschreven, de boerderij geplaatst in zijn landschappelijke en historische context en de waardenstelling gemaakt.

Den Dungen, december 2016

Boukje Hazeleger
Jos Bertens

OBJECTGEGEVENS

Adres: Schootsestraat 50
 5481 BJ Schijndel

Kadastraal: perceelnummer 577 en 578

Eigenaar 577: Dhr. Schellekens en Mevr. van Lent

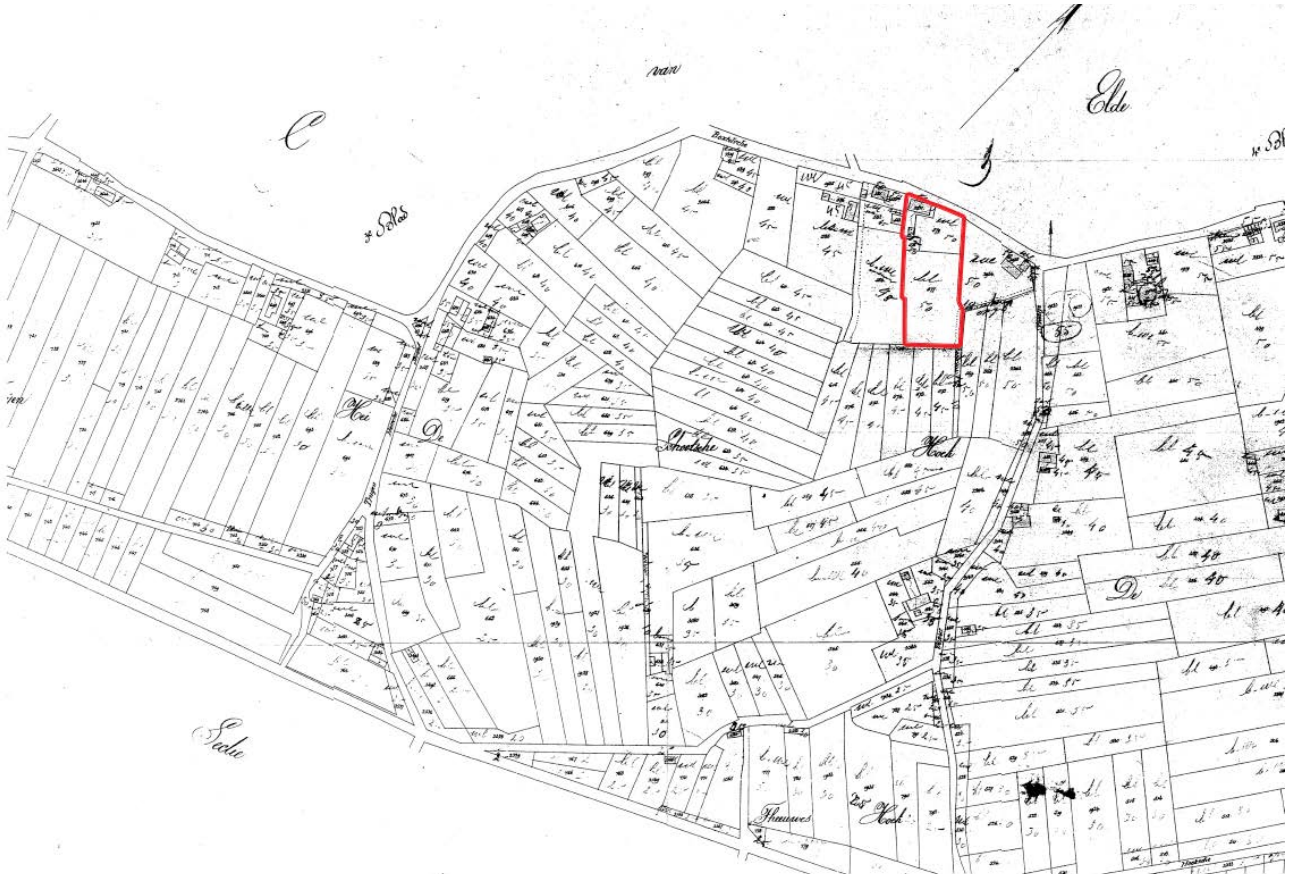
Eigenaar 578: Dhr. Schellekens en Mevr. Schellekens

kadasterkaart 2016

INLEIDING

De boerderij is gelegen aan de Schootsestraat te Schijndel. Deze straat is het begin van de weg naar Boxtel. In 1832 heette dit gebied De Schootse Hoek. Aan deze oude zandrug liggen links en rechts boerderijen die voornamelijk van het langgeveltype zijn. De meeste van deze boerderijen zijn gedurende de laatste decennia verbouwd tot woonboerderij. Deze verbouwingen zijn vaak gepaard gegaan met sloop en herbouw in landelijke stijl. Bij andere boerderijen is na sloop een geheel ander gebouw in de plaats gekomen. Meestal is dit dan ook nog iets verder van de weg gepositioneerd.

kadasterkaart 'De Schootse Hoek' 1832

Naast de boerderij, een honderdtal meters naar het dorp toe, bevindt zich een boerderij die nog in vrij authentieke staat verkeert met de jaartalankers 1700 op de korte gevel. Deze boerderij geeft een beeld van hoe boerderij Schootsestraat 50 er in het verleden uitgezien kan hebben. Het is duidelijk een tot langgevel verbouwd hallenhuis. Opmerkelijk is dat de boerderijen in de buurt alle aan de voorzijde hoog opgaand muurwerk vertonen. Het gedeelte tussen de ramen van het woongedeelte en de voet van het dak is ongeveer een halve meter. Verder is opmerkelijk dat het bedrijfs gedeelte van de boerderijen fraai getoogde deeldeuren, in de vorm van een ellipsboog of korfboog, heeft.

Boerderij Schootsestraat 50 heeft aan de korte gevel van het woongedeelte de jaartalankers 1869. Dit zal het jaar zijn dat de toen aanwezige boerderij is omgebouwd tot langgevelboerderij. De boerderij zal in dat jaar geheel opnieuw in steen en met verhoogde gevels zijn opgetrokken. Deze stenen gevels uit 1869 zijn in het huidige gebouw nog aanwezig. Ze zijn ingebouwd tussen het nieuwe buitenwerk en de nieuwe binnenmuren met spouw.

De boerderij heeft sedert de jaren veertig van de vorige eeuw diverse verbouwingen ondergaan. Op een tekening uit 1945, gemaakt ten behoeve van een verbouwing, is een voorgevel te zien met een symmetrisch woongedeelte bestaande uit een voordeur met links en rechts een 20-ruits schuifraam met luiken. Links daarvan een deur met bovenlicht die uitkomt op de voorstal. Geheel links twee 3-ruits betonnen liggende stalramen. In het rieten dak bevindt zich in het midden van het woongedeelte een dakkapel. De tekening is gemaakt ten behoeve van een ingrijpende verbouwing van het interieur van het woongedeelte. Hierbij is zelfs de gehele brandgevel met ongeveer een meter opgeschoven naar de voorstal. De schoorsteen kwam daardoor in het midden van het dak te staan. Ook de achtergevel is weergegeven met in het woongedeelte een groot opkamerraam, rechts daarvan het raam en de deur uitkomend in de geut en in het stalgedeelte zien we enkele stalramen en twee loopdeuren.

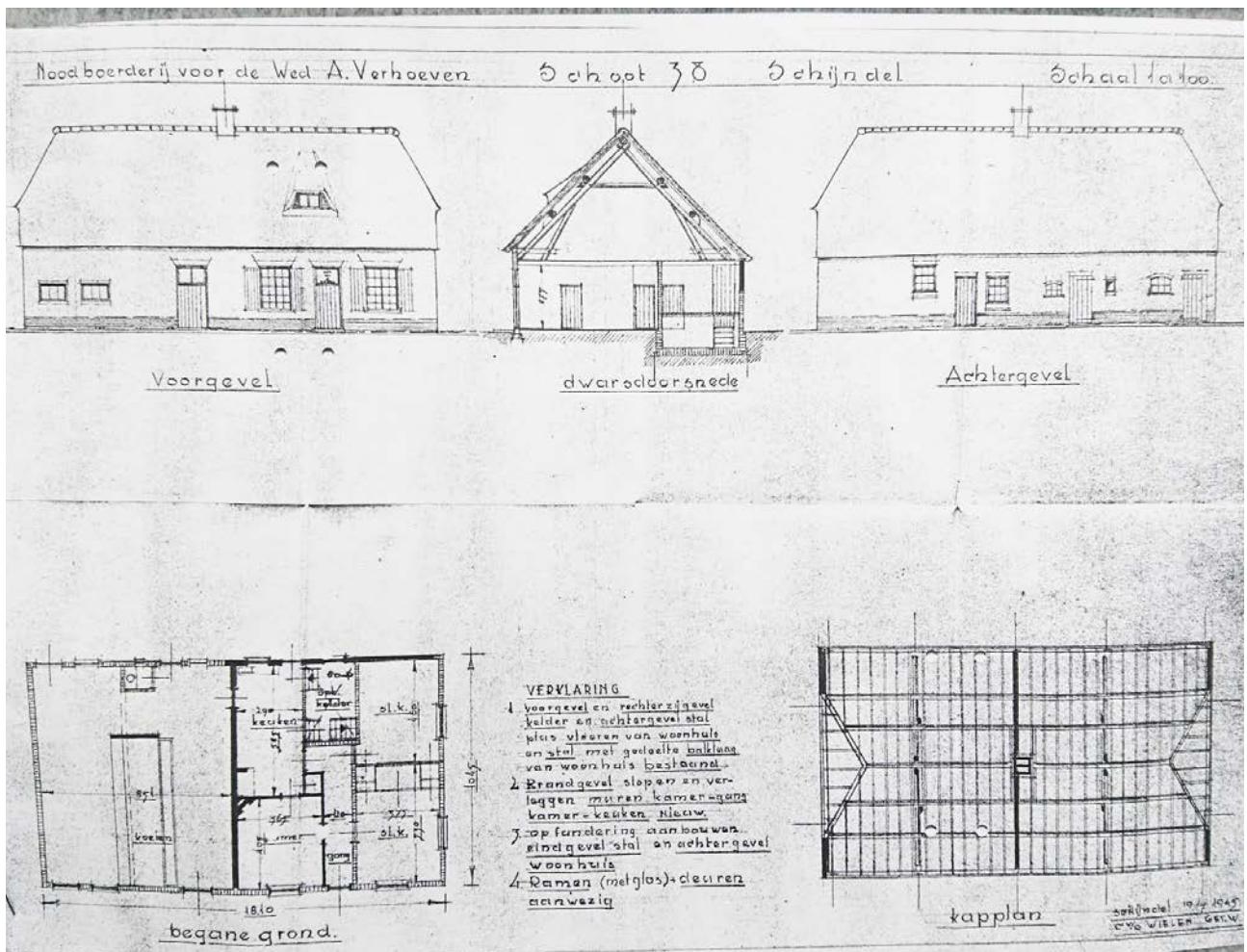
Op een bouwtekening uit 1964 is de voorgevel veranderd in die van een dubbel woonhuis. In het stalgedeelte is ter plaatse van de deur naar de voorstal een 6-ruitsvenster getekend met links daarvan een voordeur met bovenlicht. Ongeveer ter hoogte van de twee stalramen is een tweede 6 ruits venster ingetekend. Haaks op de eindgevel bevindt zich een aanbouw met schoorsteen. Op de plattegrond wordt hiervan de bestemming 'berging' aangegeven. De tekening is niet erg nauwkeurig aangezien de ramen reiken tot aan de dakvoet, iets wat zeer onwaarschijnlijk is. Aan de achterzijde is het opkamerraam verdwenen en zijn in het stalgedeelte woonhuisvensters getekend. De tekening geeft ook de eindgevel van het woongedeelte weer. Daar is een klein opkamerraampje te zien en een waarschijnlijk toegevoegd slaapkamerraam. Op de tekening is de achtergevel opvallend laag. Beide bovenvermelde tekeningen geven geen bestaande toestand weer.

De huidige toestand dateert uit de 1979. Toen is de boerderij weer teruggebracht in zijn boerderijvorm en zijn de gevels uit 1869 ingepakt tussen enerzijds de nieuwe buitengevels en anderzijds de nieuw aangebrachte spouwmuur. Het raam dat in 1964 was aangebracht ter plaatse van de voormalige deur naar de voorstal bleef gehandhaafd zij het in 20-ruits roedeverdeling. Ter plaatse van de oorspronkelijke getoogde deeldeuren werd een groot raam aangebracht, waarbij de getoogde contour met timmerwerk wordt aangegeven. De dakkapel in het dak werd vervangen door twee dakkapellen in de vorm van halve maantjes. Ook kreeg de achtergevel weer zijn boerderijkarakter met een dubbele deur en stalramen. De eindgevel van het woongedeelte heeft met drie grote vensters en twee zolderramen een geheel symmetrische vorm. Bij de eindgevel van het staldeel werd de aanbouw gesloopt en kwam de oorspronkelijke, geheel blinde gevel met alleen het hooiluik weer tevoorschijn.

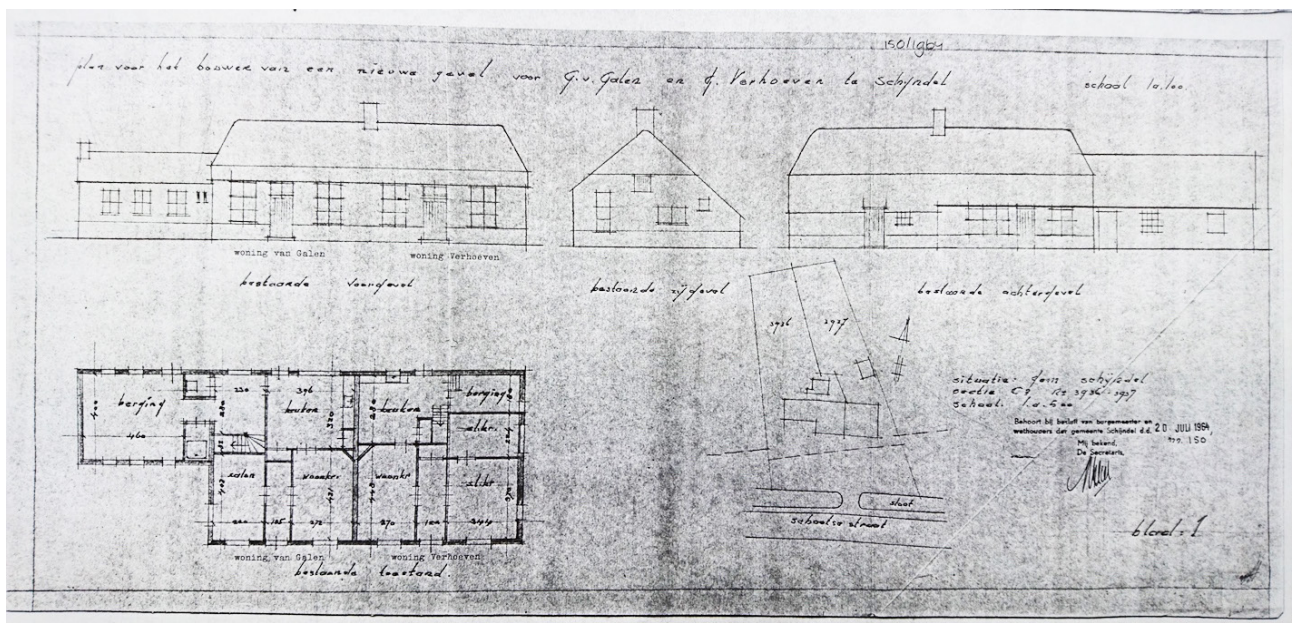
Op de tekening van 1964 staat ook een situatietekening weergegeven en daar kunnen we aan de achterzijde van de boerderij twee bijgebouwen waarnemen. Het kleine gebouw op enige afstand van het woongedeelte heeft de grootte en vorm van een bakhuisje. Thans staat op die plaats een soort kippenhok. Bij het bedrijfsgedeelte bevindt zich op de plattegrond een iets groter gebouw dat waarschijnlijk een karschop is.

Aan de voorzijde van de boerderij loopt de weg een heel stuk verder van de boerderij verwijderd dan de positie van de huidige straat. Tussen boerderij en weg bevindt zich nog een soort weilandje begrensd door een sloot.

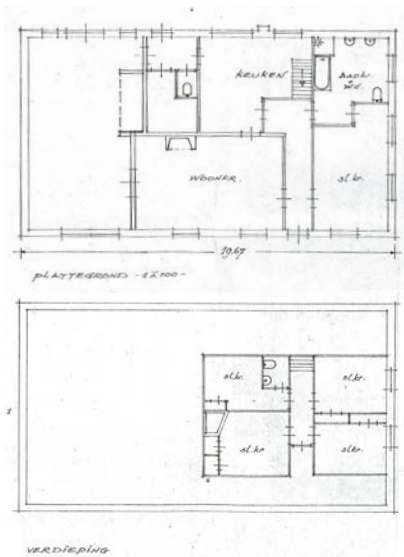
Links achter de boerderij bevindt zich een grote schuur die als paardenstal is gebruikt. Deze schuur is duidelijk in drie fasen gebouwd. Links van de schuur staat een aantal oude bomen rondom een voormalig weilandje. Boerderij, schuur en oude bomen vormen een aantrekkelijk ensemble.

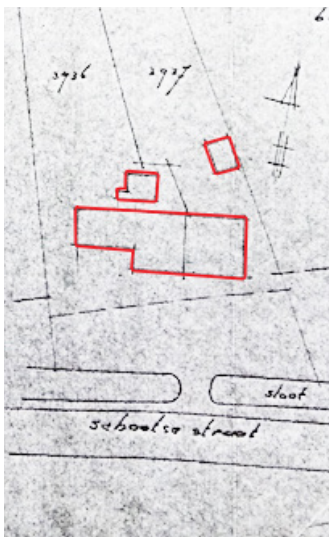
tekening Schootsestraat 50 uit 1945

tekening Schootsestraat 50 uit 1964

tekening Schootsestraat 50 uit 1979

situatietekening 1964

foto schuur Schootsestraat 50

DE VERSCHILLENDE BOUWFASEN IN HUN HISTORISCHE CONTEXT

Op de kadasterkaart van 1832 staat de boerderij ingetekend met een lengte die ongeveer overeenkomt met de huidige lengte.

HALLENHUIS

Het is zeer waarschijnlijk dat de ingetekende boerderij in 1832 nog een hallenhuis was. Dit is een boerderijtype dat bestaat uit een constructie van een vijf- of zestal eiken gebinten die de zolder en het dak schragen. De lange gevels zijn erg laag. De voordeur met het raam van de herd zit in de kopgevel. De dubbele deur voor het uitrijden van de mest in de potstal bevindt zich in de eindgevel. Dit waren de enige gevels die voldoende hoogte hebben voor deuren en ramen.

Het hallenhuis is het oudste boerderijtype. Oorspronkelijk stond het eerste gebint in de kopgevel en het laatste gebint in de eindgevel. De wanden waren van vitselstek. Dit is een systeem van gevlochten twijgen die besmeerd werden met leem. In later tijd werden de hallenhuizen geleidelijk versteend. De verstening begon altijd met de kopgevel, deze had immers het meeste aanzien. Deze statusverhoging was dan ook een belangrijke gebeurtenis die men graag markeerde met kunstig gesmede jaartalankers. Hierna kwamen de andere gevels in fasen aan de beurt. Als laatste werd het bedrijfsgedeelte versteend. Het is dan ook een normaal gegeven dat men aan een en dezelfde boerderij verschillende steensoorten aantreft. De achtergevel, die vanaf de straat niet zichtbaar was, werd vaak opgetrokken uit afvalstenen. Dit zijn driekwart en halve stenen die de boer afhaalde bij de steenoven.

Van bovengenoemde fase is bij boerderij Schootsestraat 50 niets meer over. Dit in tegenstelling tot de een honderdtal meters verder naar het dorp gelegen boerderij met de jaartalankers 1700. Hier heeft een deel van de kopgevel nog duidelijk ouder muurwerk dan de lange voorgevel. Het feit dat de jaartalankers in de kopgevel zitten, kan een aanwijzing zijn dat de huidige boerderij oorspronkelijk een hallenhuis was. Dit is waarschijnlijk ook het geval geweest bij beide bovengenoemde boerderijen. De ankers waren bevestigd aan de balklaag en die lag bij een hallenhuis haaks op de kopgevel. Deze balklaag bleef bij een modernisering van het gebouw doorgaans intact.

hallenhuis, door Jos Bertens

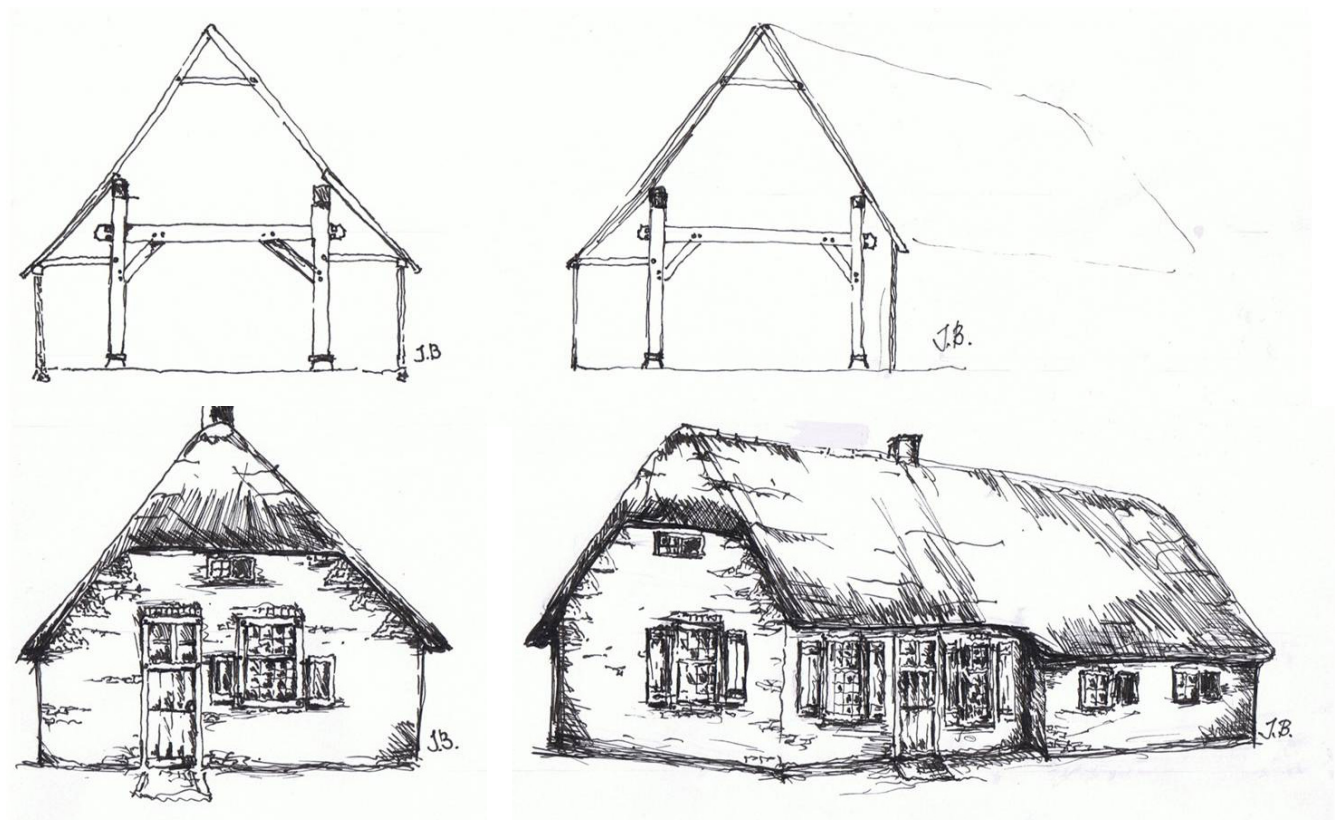
LANGGEVELBOERDERIJ

Naast de versterking heeft het hallenhuis een tweede ontwikkeling doorgemaakt, die met name in de Meierij veel heeft plaatsgevonden. Het is de ombouw van het hallenhuis tot langgevelboerderij. Bij de langgevelboerderij liggen alle belangrijke deuren en ramen in de lange voorgevel van het gebouw. Bovendien is de langgevelboerderij meestal de integratie van een woonstalhuis en een dwarsdeelschuur. De zijgevels van het hallenhuis zijn erg laag en teneinde voldoende hoogte te creëren voor ramen en deuren moest de zijgevel verhoogd worden. Daartoe werd de zijgevel aan de straatzijde iets verder naar binnen geplaatst. Hiermee werd voldoende hoogte bereikt.

Deze ontwikkeling voltrok zich niet in één keer. Soms vond er alleen maar integratie van hallenhuis en schuur plaats en bleef de voordeur in de korte gevel. Alleen de hoge mestdeuren van de stal en de deeldeuren van de schuur werden in de lange gevel een meter of meer naar binnen geplaatst en kwamen in een inham in de gevel te liggen. In andere situaties werden alle muren afgebroken en bleef alleen het gebint staan. Wanneer de nieuwe muren voldoende hoogte hadden, aan zowel de voor- als achterzijde van de boerderij, kon het gebint worden verwijderd.

De eiken of grenen liggers werden opgelegd op de nieuwe hoge buitenmuren. Extra ondersteuning werd voorzien door de nieuwe binnenwanden. Daardoor kwam er ruim plaats voor grote ramen, een voordeur met bovenlicht en hoge getoogde deeldeuren.

Waarschijnlijk heeft dit laatste bij boerderij Schootsestraat 50 plaatsgevonden in het jaar 1869 zoals de jaartalankers op de kopgevel aangeven. Het is opvallend dat bijna alle boerderijen in de omgeving een erg hoge voorgevel hebben. Vanouds willen boeren waarschijnlijk voor elkaar niet onderdoen. Zo'n langgerekte boerderij met hoge voorgevel, mooi getoogde deeldeuren en dan ook nog een oriëntatie naar de straat had in de 19e eeuw een hoge status.

van hallenhuis tot langgevelboerderij, door Jos Bertens

EEN MODERNE BOERDERIJ

In de jaren dertig van de vorige eeuw raakte de potstal geleidelijk uit de gratie. Deze werd omgebouwd tot een grupstal, door de boeren ook wel “Hollandse stal” genoemd. De gier werd opgevangen in een grup achter de koeien en vervolgens verzameld in een betonnen gierkelder op het erf. De mest, vermengd met stro, kon men voortaan met de kruiwagen uitrijden naar de mesthoop. Gevolg was dat de dubbele mestdeur overbodig werd en we zien dan ook dat deze bij menig boerderij werd dichtgezet en dat er een extra raam en loopdeur voor in de plaats kwam. Bij boerderij Schootsestraat 50 zal deze ontwikkeling rond 1945 plaatsgevonden hebben. Ter plaatse van de mestdeuren kwamen toen twee betonnen stalramen. De loopdeur voor het uitrijden van de mest bevond zich aan de achterzijde. De buitenplee kon gesloopt worden want in de stal kwam een voor die tijd moderne wc met afvoer op de gierkelder.

Ook het woonhuis werd gemoderniseerd. De grootste ingreep was het verplaatsen van de brandgevel ten behoeve van meer woonruimte. Met het slopen van de oude brandmuur verdween ook de grote schouw in de herd. Deze was niet langer nodig aangezien men inmiddels op een fornuis kookte en met de kachel verwarmde. Achter de voordeur, die voorheen uitkwam in de herd, kwam een gang zodat men niet meer met de deur in huis viel. Het andere deel van de (vergrote) herd werd een extra slaapkamer. Het slapen in de bedstee was namelijk inmiddels uit de mode geraakt. Door de verplaatsing van de brandgevel kwam er, naast de ruimte voor een extra slaapkamer, ook ruimte voor een grote moderne woonkeuken. De kelder met opkamer bleef gehandhaafd.

Op de bouwtekening van 1945 zijn geen gebinten ingetekend. Deze zijn waarschijnlijk in 1869, toen de boerderij hoge muren kreeg, reeds verwijderd en vervangen door robuuste liggers die van muur tot muur lopen. Deze liggers worden in de woonruimte extra ondersteund door de binnenmuren en in de bedrijfsruimte door een standvink. Aangezien er ook geen standvink wordt aangegeven, mogen we aannemen dat er toen reeds stalen liggers zijn aangebracht.

Bovenstaande modernisering is waarschijnlijk het gevolg van een impuls, ingegeven door de vele wederopbouwboerderijen in Schijndel op het einde van de oorlog. Het principe van die boerderijen was het verkrijgen van meer licht, lucht, comfort en hygiëne in woonhuis en stal. De eigenaren van oude boerderijen zullen waarschijnlijk hierdoor gestimuleerd zijn om hun boerderijen bij de tijd te brengen.

OMBOUW TOT TWEE ONDER EEN KAP

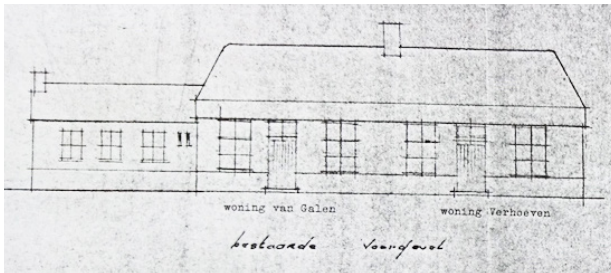
Waarschijnlijk heeft er ergens tussen 1945 en 1964 een verandering van bedrijfsvoering plaatsgevonden. Uit het jaar 1964 dateert een bouwtekening met een bestaande toestand waarop de boerderij is gesplitst in twee woonhuizen. Hoogst waarschijnlijk is toen ook een begin gemaakt met de bouw van de naastgelegen grote schuur.

Op de tekeningen is duidelijk te zien dat men toentertijd bij een boerderij weinig waarde hechtte aan de eigenheid van het gebouw. Langgevelboerderijen uit de 19e eeuw waren er nog volop en anno de jaren vijftig zag men daar weinig monumentaals in. Ook had men bij doorsnee Brabantse boerderijen nog geen oog voor eventuele ensemblewaarden. De monumentenwet dateert van 1961 en een boerderij moest wel erg bijzonder zijn om in aanmerking te komen voor een plaats op de monumentenlijst. Er was in die tijd bovendien alleen maar sprake van rijksmonumenten.

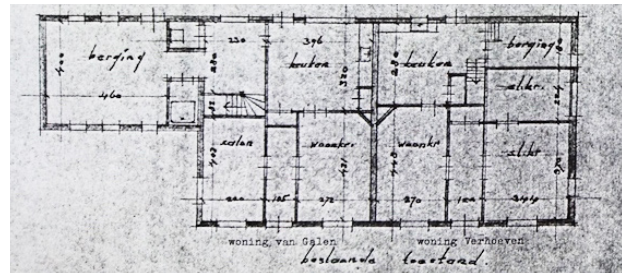
Een boerderij had in die jaren louter utiliteitswaarde en een verbouwing tot twee woningen geschiedt conform de wijze waarop een tweekapper tot stand kwam. De ombouw vond plaats volgens een systeem dat toen al eeuwen gangbaar was in dorpskernen waar boerderijen geleidelijk burgerwoningen werden. Men kopieerde gewoon het woongedeelte van de boerderij in het stalgedeelte. Was de boerderij erg lang dan maakte men meer kopieën. Volgens voornoemd procedé werd ergens vóór 1964 ook Schootsestraat 50 verbouwd tot twee identieke woningen. Door het rieten dak en de 6-ruits ramen behoudt de twee onder een kapper echter wel zijn landelijke karakter. Zelfs de aanbouw van de linkse woning heeft een ontwerp in aangepaste stijl.

In het interieur werd de kelder dichtgemaakt waarbij de zo karakteristieke opkamer verdween. De kopgevel kreeg een hoog klein raampje dat de suggestie wekte tot een opkamer te behoren. Er achter bevond zich echter een gelijkvloerse berging.

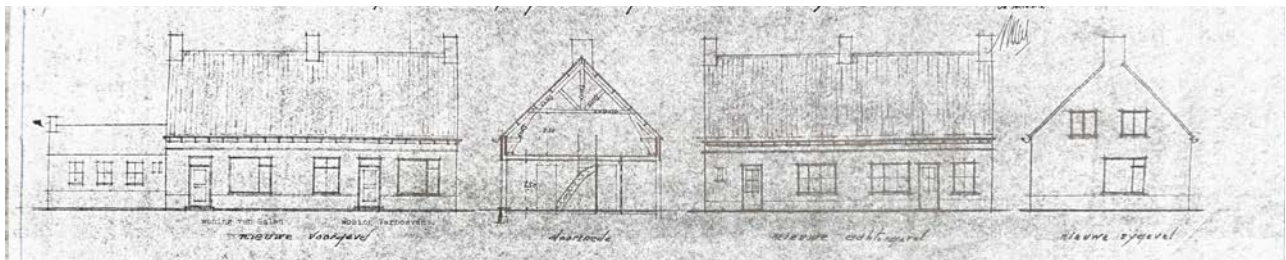
In de vroege jaren zestig werd de boerse stijl van de dubbele woning toch wel als erg ouderwets ervaren. In 1964 werd een plan ingediend om Schootsestraat 50 drastisch te verbouwen en wel in eigentijdse stijl. Geschakelde doorzonwoningen waren inmiddels de mode geworden. Gelukkig is dit plan niet doorgegaan en heeft het gebouw, ondanks de eerdere verbouwing tot twee woningen, zijn boerderijkarakter weten te behouden.

voorgevel bestaande situatie 1964

plattegrond bestaande situatie 1964

nieuwe situatie 1964.

DE NOSTALGISCHE TIJD

In 1979 is Schootsestraat 50 weer teruggebracht in een boerderijstijl, die refereert aan het oorspronkelijke gebouw uit 1869. De jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw was een nostalgische tijd. Het bezit van een boerderij op het platteland was hot. Men hield van robuust eikenhout, van hergebruikte afgebikte stenen, van vloeren met oude plavuizen, muren opgetrokken in ijsselsteen, rieten daken, oudhollandse pannen en ramen met kleine ruitjes. Handelaren in oude bouwmaterialen en antiquairs verdienden goud geld. Nostalgisch wonen in een oud huis, tussen oude spulletjes met in de schouw een knapperend haardvuur vond men knus en romantisch. Een grote leefkuil was het summum van woongenot. Tussen al deze romantiek hechtte men wel waarde aan het eigentijdse comfort en luxe.

In deze tijdgeest is boerderij Schootsestraat 50 in 1979 'teruggerestaureerd'. Men heeft de boerderij een duidelijk woon- en bedrijfsgedeelte teruggegeven. Dat je dit onderscheid laat zien, is wel conform het restauratieprincipe bij boerderijen. Toch is het jammer dat men toen alle oude muren met hun patina en bouwsporen heeft weggemoffeld achter een nieuwe buitengevel. Zelfs de jaartalankers heeft men weer nieuw laten smeden. De gevelindeling en de vormgeving van de ramen berusten grotendeels op de situatie die op oude foto's, toen het gebouw nog in gebruik was als boerenbedrijf, is waar te nemen. Op deze foto's zijn alle ramen van het woongedeelte 2-ruits met onder voor tweederde deel glas en het bovenste derde deel een klepraam. De voordeur heeft een gepleisterde omlijsting. Het bedrijfsgedeelte heeft aan de achterzijde een dubbele mestdeur met aan elke kant een betonnen zesruits stalraam met onder een ventilatiesleuf en boven een flauwe segmentboog. Het woongedeelte heeft aan de achterzijde een groot raam ter plaatse van de woonkeuken.

archieffoto voorgevel

archieffoto achtergevel

BOERDERIJSPLITSING

Vanaf de late jaren zestig tot in de jaren tachtig van de vorige eeuw werden weinig boerderijen gesplitst. Vergunning-technisch was dit in de meeste dorpen ook niet mogelijk. Het waren doorgaans de welgestelden van buiten die de oude boerderijen kochten om ze vervolgens op te knappen en te bewonen. Vanaf de jaren tachtig begonnen ook de kinderen van de plaatselijke bewoners de cultuurhistorische waarde van hun vertrouwde erfgoed in te zien. Tevens zag men op welke wijze een oude vervallen boerderij kon worden omgebouwd tot een gerieflijke woning.

De kinderen van boeren wilden graag in de ouderlijke boerderij blijven wonen ondanks dat hun ouders met het bedrijf gestopt waren. Om dit financieel mogelijk te maken, wilden men het liefst het toch wel erg ruime gebouw splitsen in meerdere woningen. Aangezien dit het behoud van oude boerderijen kon stimuleren, werd de regelgeving aangepast. Een voorwaarde tot de mogelijkheid van splitsing was wel dat men het onderscheid tussen woon- en bedrijfsgedeelte in stand hield.

Hoewel bij alle gesplitste boerderijen aan deze voorwaarde nog steeds wordt voldaan, zien we toch ook de nodige nadelen. Op veel boerderijen zien we bijvoorbeeld een schoorsteen op het bedrijfsgedeelte. Ook zien we allerlei ramen verschijnen in muren die historisch gezien blind waren. Het meest wordt echter de omgeving van de boerderij aangetast. Zo komt er midden over het erf een haag of schutting. Er verschijnt aan beide zijden van het gebouw een nieuwe garage met oprit. Voor het bedrijfsgedeelte wordt een chique tuin aangelegd.

Het is goed te weten dat bedrijfsgedeelte en woongedeelte hun eigen specifieke bijgebouwen hadden. Zo stond bij het bedrijfsgedeelte vaak een schop of veldschuur. Bij het woongedeelte stond het kippenhok en het bakhuis. Bij het bedrijfsgedeelte van Schootsestraat 50 bevindt zich reeds een grote schuur die vanwege de ensemblewaarde qua vorm grotendeels gehandhaafd zal blijven. Bij het woongedeelte bevindt zich het restant van wat eens een kippenhok was.

BESCHRIJVING HUIDIGE GEBOUW

EXTERIEUR

De boerderij is in 1979 compleet vernieuwd, zowel exterieur als interieur. Dit heeft plaatsgevonden met instandhouding van het overgebleven muurwerk uit 1869. Dit muurwerk is echter aan de buitenzijde nergens zichtbaar. Aan de binnenzijde is op de zolder van het voormalige stalgedeelte hier en daar enig oorspronkelijk muurwerk waar te nemen.

Noordgevel (voorgevel)

De noordgevel geeft, behoudens de deeldeuren, de situatie weer van de laatste fase van het gebouw als zijnde in gebruik als boerenbedrijf. De gevel is opgetrokken met rode/roze stenen, die zijn aangebracht in wildverband. De korfboog boven de deeldeuren is erg slordig gemetseld. De metselaar heeft duidelijk niet geweten hoe een dergelijke boog moet worden aangebracht. Alle woonhuisramen zijn 20-ruits, refererend aan de bouwtekening van 1945. Het rieten dak heeft een voet van gesmoorde kruispannen met op de grens van pannen en riet twee dakkapellen in de vorm van halve maantjes. Het dak heeft een zinken halfronde goot. De luiken zijn los tegen de muur aangebracht, aangezien de kozijnen nogal diep in de gevel liggen.

Oostgevel (eindgevel)

De oostgevel is de vanouds blinde eindgevel van de boerderij. De boerderij heeft hier een wolfeinde met daaronder een hooiluik.

Zuidgevel (achterzijde)

Deze gevel heeft in het stalgedeelte een loopdeur met bovenlicht. Rechts daarvan ter plaatse van de voormalige mestdeuren is een dubbele tuindeur met glas in de vorm van kleine ruitjes. Deze tuindeuren worden geflankeerd door twee in 1979 aangebrachte stalramen. Ter hoogte van de woonkeuken bevindt zich in de gevel een forse penant, die aan iedere zijde geflankeerd wordt door een keukenraam. Ook aan deze zijde bevinden zich twee dakkapellen in de vorm van halve maantjes en heeft de gevel een zinken half ronde dakgoot.

Westgevel (kopgevel)

De westgevel is geheel symmetrisch met onder drie 20-ruits ramen en boven twee 9-ruits zolderramen. De 20-ruits ramen zijn gelijk aan die van de voorgevel. Op deze westgevel bevinden zich de jaartalankers.

oude buitenmuur zichtbaar op zolder

oude buitenmuur is ingemetseld tussen een nieuwe buiten- en binnenmuur

noordgevel Schootsestraat 50

oostgevel Schootsestraat 50

westgevel Schootsestraat 50

zuidgevel Schootsestraat 50

INTERIEUR

In het interieur bevindt zich geen enkele ruimte die herinneringen oproept aan de oorspronkelijke boerderij. Er lopen enkele stalen balken van muur tot muur om de zolder en het dak te schragen. Ook is niet waarneembaar waar de grens was tussen voormalig woon- en bedrijfsgedeelte. In het bedrijfsgedeelte loopt voor de aangebrachte open haard een dikke eiken ligger van muur tot muur. Waarschijnlijk is deze geplaatst in 1979. Ook de huidige leefkuil in het stalgedeelte stamt uit deze tijd.

Op de zolder boven de voormalige stalruimte is een gedeelte van de originele korfboog boven de deeldeuren nog waar te nemen. Ook zijn gedeelten van de binnenzijde van de eindgevel zichtbaar. Deze gevel is opgetrokken in kruisverband. De streklagen zijn aan de binnenzijde opgevuld met afvalstenen.

Het dak heeft nog diverse originele daksporen van rond dennenhout. Ook zijn nog twee originele rondhouten A-spanten aanwezig.

eiken ligger

leefkuil

binnenzijde eindgevel

originele korfboog

daksporen

A-spant

SCHUUR

De schuur is waarschijnlijk in drie fasen tot stand gekomen. Het voorste deel met de grote schuifdeuren heeft in de voorgevel en westgevel oude hergebruikte stenen. Het interieur is charmant vanwege de rommelige boerse constructie. De constructie is geheel van rondhout en lijkt op die van een veldschuur. Uit de vorm van de constructie is echter niet af te leiden dat de huidige schuur een uitbreiding van een oorspronkelijke veldschuur is. De gehele dakconstructie is niet erg stabiel en ernstig aangetast door houtworm. De schuur en de oude bomen hebben samen met de boerderij een aantrekkelijke ensemblewaarde.

linkerzijgevel schuur Schootsestraat 50

rechterzijgevel schuur Schootsestraat 50

voorgevel schuur Schootsestraat 50

bomenrij achter schuur Schootsestraat 50

interieur schuur Schootsestraat 50

WAARDERING

CULTUURHISTORISCHE WAARDESTELLING

Cultuurhistorische waarden

De boerderij met de schuur is deels de uitdrukking van de agrarische ontwikkeling vanaf het tweede kwart van de 20^e eeuw en deels de uitdrukking van de ontwikkeling van boerderij tot woonboerderij. Deze laatste ontwikkeling vond plaats in de jaren zeventig van de vorige eeuw.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

De boerderij is in 1979 geheel nieuw opgebouwd met handhaving van het grootste deel van de oorspronkelijke buitengevels en twee kaspanten. De oude buitenmuren zijn echter geheel aan het oog onttrokken omdat ze zich in de toen aangebrachte spouwmuren bevinden. Het interieur is geheel nieuw en refereert in niets aan het oorspronkelijke boerderij-interieur.

Situationele ensemblewaarden

De locatie van de huidige boerderij is van stedenbouwkundige betekenis als onderdeel van een historisch bebouwingslint op een zandrug tussen Schijndel en Boxtel. Uit het kadastrale minuutplan van 1832 blijkt dat op de huidige locatie altijd al sprake is geweest van een boerderij. De situering van de huidige boerderij op een oude zandrug met aan beide zijden boerderijen met hun bijgebouwen is een karakteristiek die een hoge cultuurhistorische en landschappelijke waarde heeft. Op het Kadastrale Minuutplan van 1832 staat deze zandrug ingetekend als De Schootse Hoek en heeft links en rechts boerderijen. De midden 20^e eeuwse schuur is een belangrijk element in de ensemblewaarde van het geheel. Omdat het een groot langgerekt en gebouw is, kan ze gemakkelijk detoneren met de rest van de bebouwing. De schuur is opgebouwd uit drie elementen die globaal drie bouwfasen aangeven. De oude bomen achter de schuur dragen hierin voor een belangrijk deel aan bij. Zij zijn inherent aan de hoge waarde van het ensemble doordat ze de grote bouwmassa van de zijkant van de schuur wat verlevendigen en aankleden. Bovendien omzomen ze het perceeltje land achter de schuur.

Gaafheid en herkenbaarheid

De afmetingen van de huidige boerderij komen nagenoeg overeen met die op het Kadastrale Minuutplan van 1832. Door het behoud van de oude buitengevels en de twee kaspanten heeft de boerderij haar oorspronkelijke bouwmassa (afmetingen, gevelhoogte en dakhelling) uit 1869 tot in de huidige tijd kunnen bewaren. Het behoud van de constructieve muur heeft er tevens zorg voor gedragen dat de huidige ramen en deuren in de voor- linkerzij- en rechterzijgevel zich ongeveer op de oorspronkelijke plaats bevinden waardoor de herkenbaarheid is vergroot.

Zeldzaamheid

Door de herbouw “met een knipoog naar het verleden” is er geen sprake van zeldzaamheid. Delen van het eigene van de boerderij bevinden zich in de spouwruijmt van de nieuw opgetrokken buitengevels.

BOUWHISTORISCHE WAARDESTELLING

De nieuwbouw in 1979, met de daarbij gepaard gaande sloop van het nog resterende interieur, heeft de afleesbaarheid van de gebruiksgeschiedenis praktisch verloren doen gaan. Wel heeft men in dat jaar de karakteristieke indeling in een woon- en bedrijfsdeel weer hersteld. Met name de getoogde deeldeuren bevinden zich op de plaats waar ze zich oorspronkelijk in de gevel bevonden. De steensoort, het metselverband, de diepe ligging van de ramen in de gevel en de opgeplakte luiken hebben echter geen enkele relatie met de authenticiteit van de boerderij. De boerderij heeft samen met de schuur louter een landschappelijk waarde.

WAARDERINGSTEKENING

Als basis voor de waarderingsplattegrond is gebruik gemaakt van de tekeneing uit 1979 welke de huidige situatie weergeeft.

De verkenning heeft geleid tot de onderstaande bouwhistorische waardestelling. Hiervoor zijn de onderstaande categorieën gehanteerd conform de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek (2009).

Categorie 1:

De **blauw** gekleurde lijnen zijn de gevels, wanden en andere delen die van hoge monumentwaarde zijn. In principe dienen deze zoveel mogelijk ongewijzigd, behouden en herkenbaar te blijven.

Categorie 2:

De **groen** gekleurde lijnen zijn van positieve monumentwaarde. Hier zijn beperkt wijzigingen uitvoerbaar, mits de wanden en gevels goed herkenbaar blijven.

Categorie 3:

De **geel** gekleurde lijnen geven de indifferente monumentwaarde aan. Wijzigingen kunnen hier plaatsvinden.

Exterieur

a. Vorgevel, categorie 3

In 1979 is het exterieur van de boerderij “teruggerestaureerd” naar de boerderijvorm ten tijde van de agrarische bedrijfsvoering. Alle bouwsporen van de veranderingen die in het verleden hadden plaatsgevonden, moeten toentertijd nog in de gevels zichtbaar zijn geweest. Het is aan te nemen dat men conform deze bouwsporen de voordeur, ramen en getoogde mestdeuren weer op de oorspronkelijke plaatsen heeft teruggebracht. Op een oude foto is waar te nemen dat dit in grote lijnen overeenkomt. De huidige luiken zijn nepluiken, ze kunnen niet scharnieren en zitten zonder geheng tegen de gevel geplakt: het geeft een herkenning van de oorspronkelijke situatie weer. Bij de getoogde mestdeuren is (een deel van) de oorspronkelijke korbboog nog behouden. De aanpassingen geven een beeld van de oorspronkelijke situatie, maar dateren allen uit de laatste kwart van de 20^e eeuw en zijn daarom van indifferente monumentwaarde.

b. Rechterzijgevel, categorie 3

Ook deze gevel geeft een beeld van de oorspronkelijke situatie. De ramen en luiken zijn als in de oorspronkelijke situatie teruggeplaatst. De jaartalankers lijken nieuw aangebracht en hebben informatieve waarde. De boerderij zal naar waarschijnlijkheid in dat jaar (1869) zijn versteend. Aangezien alle onderdelen dateren uit de laatste kwart van de 20^e eeuw zijn ze ondanks hun herkenbaarheid van indifferente monumentwaarde.

- c. Linkerzijgevel, categorie 3
Een Brabantse langgevelboerderij heeft, zoals bij Schootsestraat 50, de dubbele mestdeuren in de lange voorgevel. Oorspronkelijk waren deze deuren voor het uitrijden van de potstal. Deze potstal had doorgaans geen of slechts een enkel klein raampje. Bijgevolg was de korte eindgevel vaak een blinde muur. Dit is zeer karakteristiek voor een boerderij in de Meierij. Ook deze gevel relateert naar het oorspronkelijke maar is in de laatste kwart van de 20^e eeuw vernieuwd en is daarom van indifferente monumentwaarde.
- d. Achtergevel, categorie 3
De achtergevel is evenals de andere gevels een vernieuwing uit de laatste kwart van de 20^e eeuw. Bij deze gevel heeft men, met een knipoog naar de oorspronkelijke toestand, de nodige wijzigingen aangebracht en heeft derhalve geen enkele historische waarden en is daarom indifferent gewaardeerd.

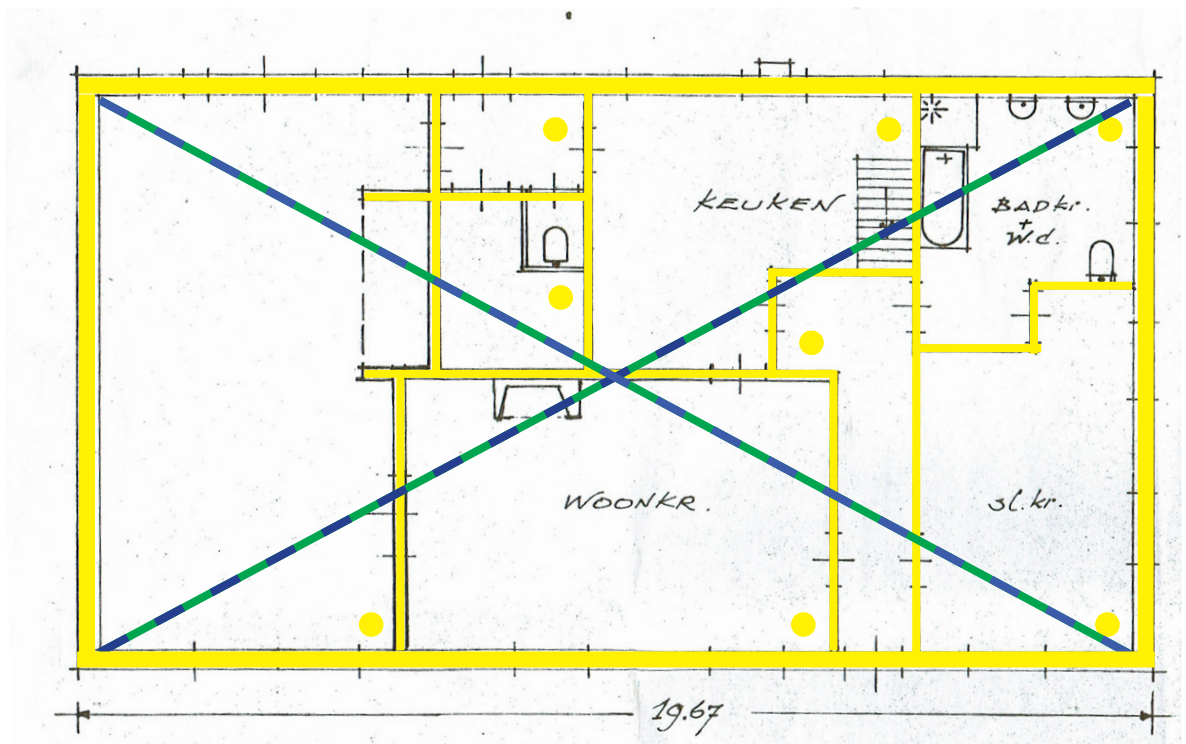
Interieur

- a. Begane grond, categorie 3
Hoewel het exterieur van de boerderij anders doet vermoeden, is het interieur compleet gewijzigd. Geen enkel onderdeel herinnert nog aan de oorspronkelijke indeling. Het enige onderdeel dat misschien in de toekomst cultuurhistorische waarde kan hebben is de leefkuil. Dit is een typisch verschijnsel dat, speciaal bij verbouwde boerderijen, in de jaren 70/80 in zwang was. De indeling van het oorspronkelijke bedrijfsgedeelte, alsmede het gehele interieur van de begane grond, is daarom van indifferente waarde.
- b. Verdieping, categorie 3
De indeling van het totale interieur is indifferent gewaardeerd, omdat deze niet oorspronkelijk is. De oorspronkelijke brandmuur is eveneens verplaatst en is daarom ook van indifferente monumentwaarde.
- c. Constructie, categorie 1 en categorie 2
Het grootste deel van het originele muurwerk (uit 1869) bevindt zich in de spouw van de buitenmuren. Het is niet mogelijk geweest dit muurwerk nader te onderzoeken. Vanwege vochtproblemen in deze gevels is het bovendien de vraag of deze gevels behouden kunnen blijven. Bij de eindgevel van het stalgedeelte is aan de binnenzijde een gedeelte van de muur zichtbaar. Hier is de binnenkant van de streklaag opgevuld met halve en driekwart afvalstenen. De oorspronkelijke muur is niet meer zichtbaar maar dient slechts als constructief onderdeel in de boerderij. Aangezien de oorspronkelijke muur slecht als constructief onderdeel dient wordt deze dus ook als zijnde constructief onderdeel hoog gewaardeerd.
Van het oorspronkelijke interieur resten verder alleen twee kappanten van rondhout. Zij dateren vermoedelijk uit 1869. Deze A-spanten hebben een hoge monumentale waarde.
Naast de twee A-spanten heeft de kap nog een groot aantal daksporen van rondhout, die waarschijnlijk uit de bouwtijd dateren. De meeste daksporen zullen van gewaterd naaldhout zijn, wat doorgaans een goede kwaliteit hout geeft. Omdat het niet mogelijk was dit goed te beoordelen, kennen we hier een positieve monumentale waarde toe.

Schuur

a. Gevels, categorie 2 en 3

De schuur is opgebouwd uit drie elementen die globaal drie bouwfasen aangeven. Het voorste deel van de schuur heeft metselwerk van hergebruikte stenen. Dit gebruik komt vaak voor bij achtergevels van boerderijen en bij hun bijgebouwen. Diversiteit in metselwerk en steensoort is een uitdrukking van een bepaalde hiërarchie bij de bedrijfsgebouwen. Het belangrijkste gedeelte, de voorgevel, heeft doorgaans de mooiste stenen met het fraaiste voegwerk. In het voorste deel van de schuur bevinden zich de belangrijkste deuren die herinneren aan het oorspronkelijke gebruik van het gebouw. Het voorste deel van de schuur heeft daarom een positieve monumentwaarde. De schuur verkeert echter in een dusdanige slechte staat doordat essentiële onderdelen van de constructie zijn verwijderd dat restauratie praktisch onmogelijk lijkt. Daarnaast is het muurwerk van de achterste twee delen van de schuur in een later stadium gebouwd en kent dit muurwerk geen enkele monumentwaarde. Deze twee delen worden dan ook als indifferent gewaardeerd.

- (blauw) hoge waarde
- (groen) positieve waarde
- (geel) indifferente waarde
- (kruis) waarde constructieve elementen
- waarde afwerking ruimte

ADVIES

Bij de waardestelling moet de vraag worden gesteld of behoud van de hoog gewaardeerde onderdelen in verhouding is met de waarde van de rest van de boerderij.

Het geheel overziende mag geconcludeerd worden dat de monumentale waarde van de boerderij niet groot is.

De grootste monumentale waarde wordt gevormd door de oorspronkelijke buitenmuur en de A-spanten. Deze hebben er voor gezorgd dat de boerderij in bouwmassa, dakhelling en gevelindeling nagenoeg onveranderd is gebleven.

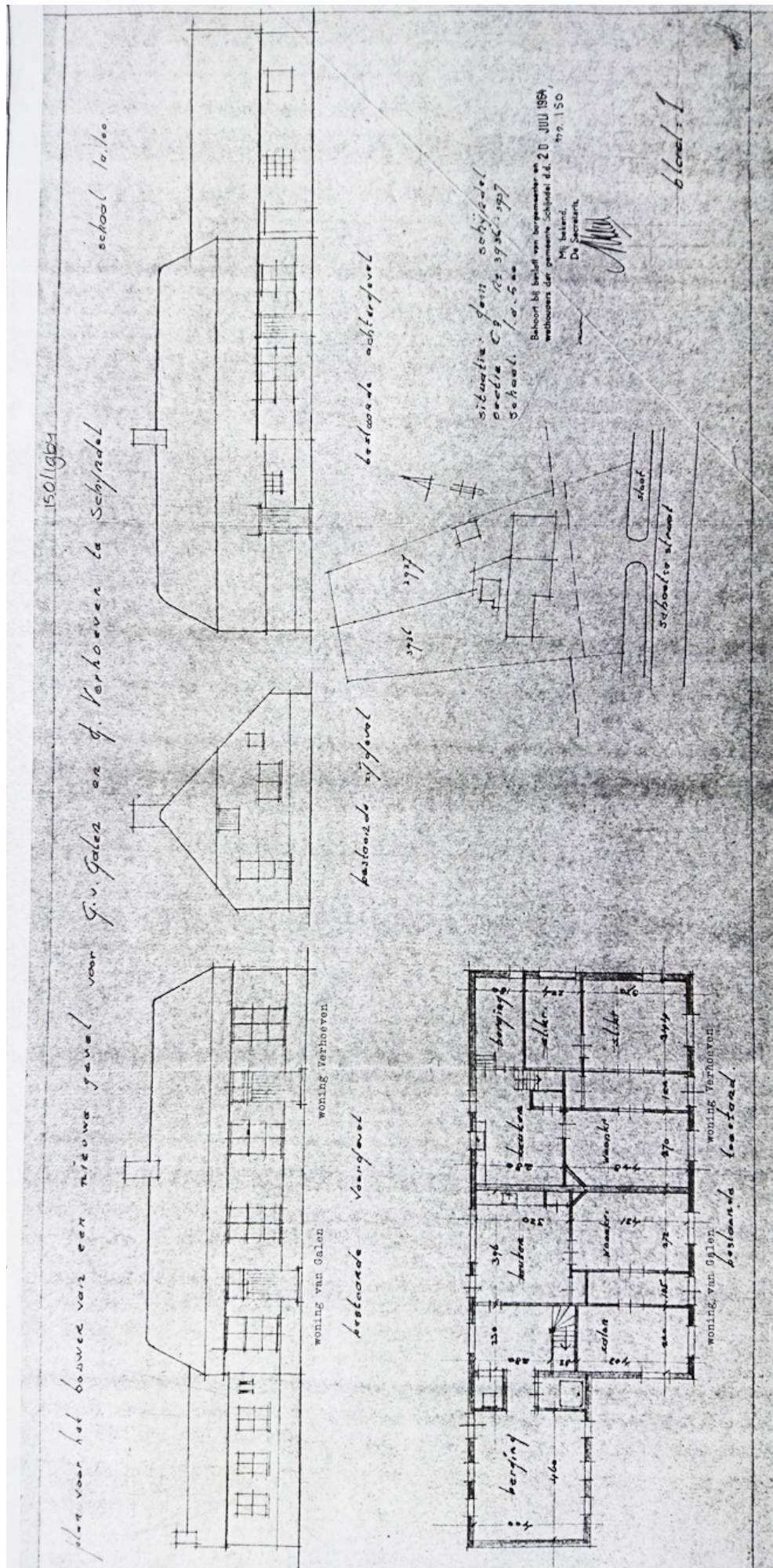
Hoewel de monumentale waarde gering is, heeft de boerderij wel een hoge landschappelijke waarde. De positie van de ramen in de voorgevel en westgevel, de blinde eindgevel met hooiluik en de getoogde deeldeuren zijn de afgeleiden van een bepaald moment in de historie van de boerderij. Samen met de schuur, de oude bomen en de twee naastgelegen boerderijen vormt Schootsestraat 50 een onderdeel van een aantrekkelijk landelijk ensemble.

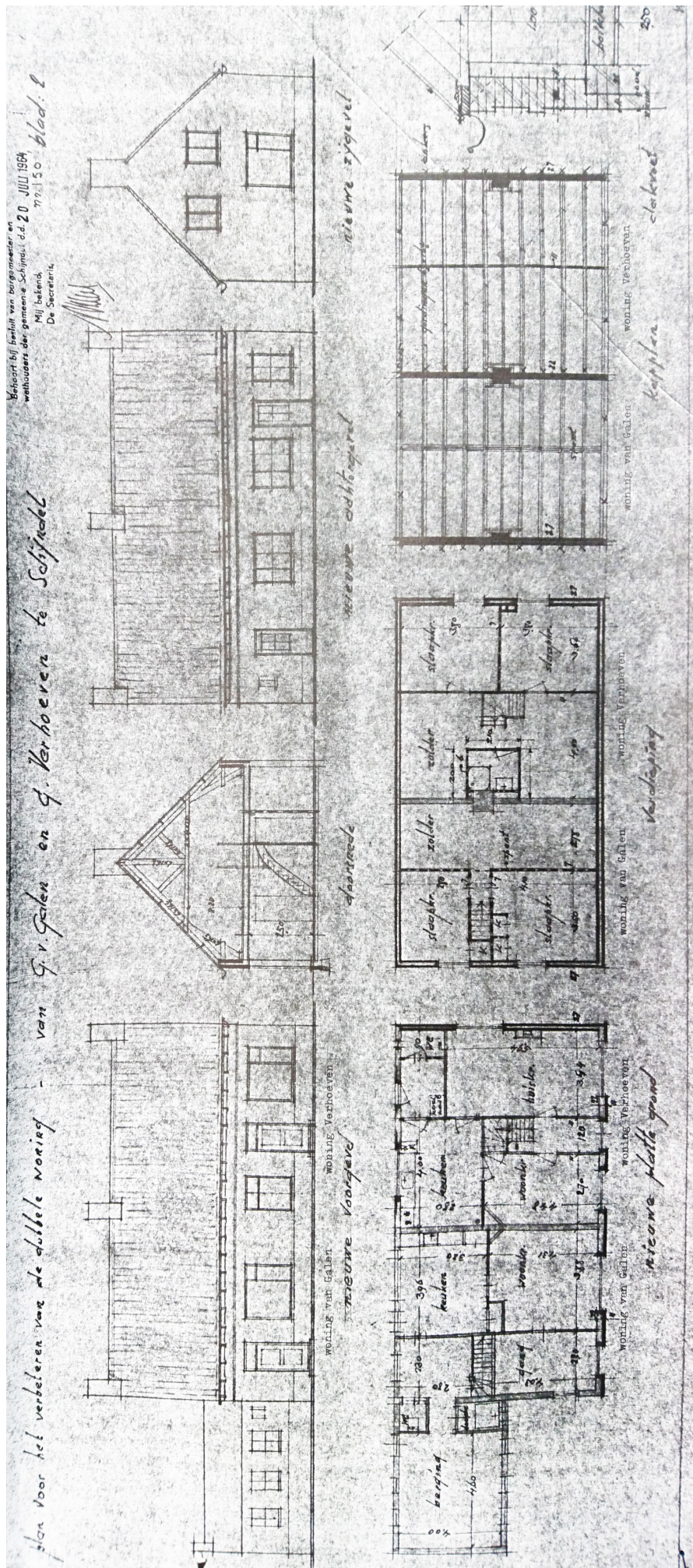
De gemeente Schijndel wil graag antwoord op de volgende vraag:

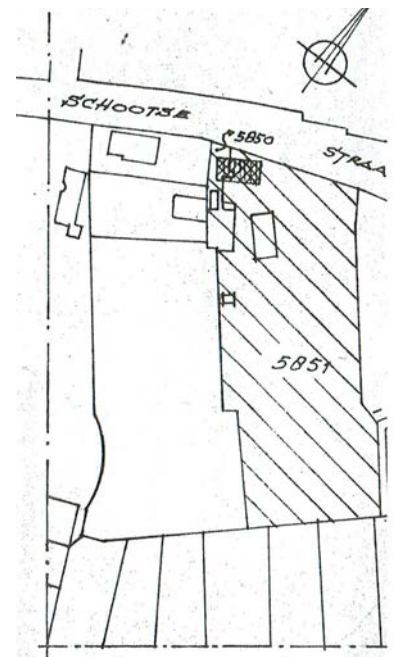
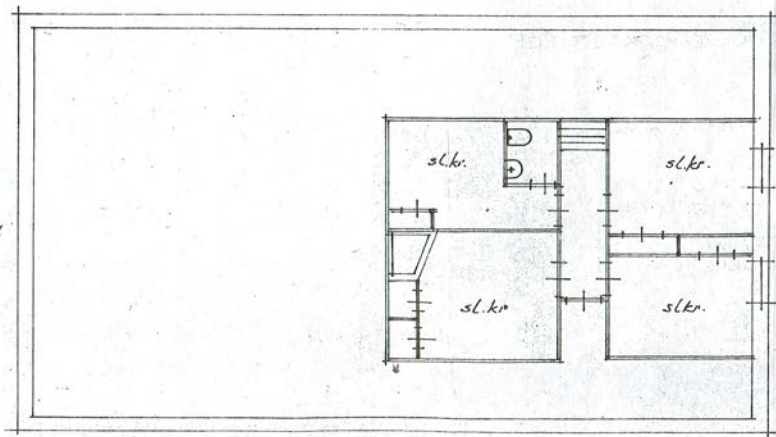
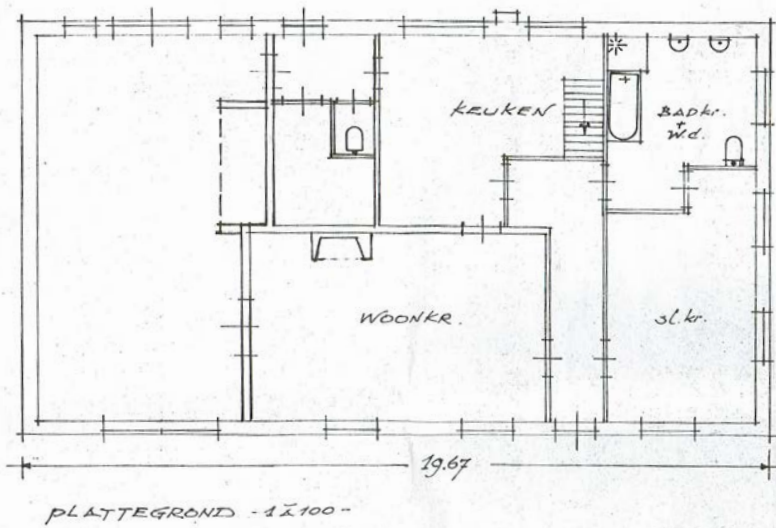
“Wat betekent sloop en (her)bouw onder voorwaarden voor de aanwezige cultuurhistorische waarden?”

Bij sloop gaan alle aanwezige waarden per definitie verloren. Aangezien de onderdelen met een hoge waarde een zeer gering deel van de boerderij beslaan en het grootste deel van deze waarden zelfs niet waarneembaar zijn (de originele muur die zich tussen de nieuwe spouwmuur bevindt), kan geconcludeerd worden dat er weinig waarden verloren gaan bij sloop van zowel de boerderij als de schuur.

De hoge landschappelijke en ensemblewaarden kunnen met herbouw blijven bestaan.

GEMEENTE SCHIJNDEL
 SCHAAL: 1 à 2500
 SECTIE: D-2 - NR 8
 5850 + 5851

